

Ключевые слова: ОУН, націоналісти, Новоград-Волинщина, походные группы, оккупация, аресты.

The article explains the extension of OUN influence in the Novograd-Volynskij region in the July – August 1941. The activity of Gorodnitskiy, Yarunskiy, Zvyagelskiy regions administration are analyzed. Organization the local Ukrainian auxiliary police is retraced.

Keywords: OUN, nationalists, the Novograd-Volynskij region, the marching groups (troops), occupation, arrests.

УДК 94 (477.8)

Олена ГАЙДУКЕВИЧ

АНДРІЙ П'ЯСЕЦЬКИЙ – МІНІСТР ЛІСІВ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

У статті указано, що одним із сотні тисяч національних героїв, які загинули в боротьбі за незалежність України та збереження природних багатств краю, був молодий науковець, інженер-лісівник Андрій П'ясецький. Аналізуються основні віхи біографії патріота, його наукові здобутки. Показано боротьбу вченого-лісівника за цінні природні насадження Львівщини та обставини його розстрілу гітлерівцями.

Ключові слова: патріоти України, військові організації, “Пласт”, “ОУН”, природні багатства краю.

Українська повстанська армія – яскрава й трагічна сторінка історії боротьби нашого народу за незалежність і самостійність української держави. Очевидно, що витоки цієї боротьби слід шукати в глибині віків, коли після розпаду Київської Русі наші землі на тисячоліття стали здобиччю різноманітних загарбників-чужоземців і в народних масах зародилася незгасна іскра спротиву та боротьби за національну ідею. З плином часу, уже в ХХ ст., цей дух свободи вилився у формування на теренах Галичини різноманітних громадсько-політичних, духовно-культурних, спортивних та військових організацій (“Просвіта”, “Пласт”, УСС, УГА, УВО, ОУН, УПА). Сотні тисяч героїв, синів України – членів таких організацій – віддали своє життя за незалежність і свободу рідної землі.

Одним із таких національних патріотів, що ціною свого життя зробив вагомий внесок у справу боротьби за самостійність української держави, її розбудову та збереження природних багатств краю, був відомий громадський діяч, молодий талановитий науковець, інженер-лісівник Андрій П'ясецький.

Згідно з дослідженнями львівських науковців-лісівників О.І.Фурдичка й В.Д.Бондаренка, народився майбутній герой 27 серпня 1909 р. у с. Реклинець на Львівщині в родині Софії та Левка П'ясецьких¹. Під час навчання у Львівській гімназії вступив до молодіжної організації “Пласт”, що ставила за мету виховувати здорових, національно свідомих молодих людей. Пластуни організовувалися в курені й влаштовували мандрівки, займалися спортом, створювали власні економічні організації. Андрій П'ясецький, який з дитинства любив ліс, вибрав у “Пласті” курінь “Лісові Чорти”, де того часу вже були його брати – рідний Юрій та двоюрідний Петро. Будучи короткозорим від народження, юнак намагався постійно брати участь у пластунських мандрівках, жити серед лісу в літніх таборах, ночувати в лісових наметах, самовдосконалюватись. Походи пластунів складали до 30–40 км за день, однак Андрій при цьому вів природничий щоденник, збирав гербарій рослин та колекції комах.

Після закінчення гімназії 1927 року Андрій став студентом рільничо-лісового факультету Львівської політехніки, який закінчив 1933 р., одержавши диплом інженера-лісівника. Цього ж року став членом ОУН.

Будучи ще студентом, у 1931–1932 рр. П'ясецький збирав на території Столових дібр маєтності “Перегінсько” УГКЦ польовий матеріал для своєї дипломної роботи “Охорона кедра в Горганах”, проводив у 1935–1936 рр. у лісах Осмолоди дослідження “Кедрового заповідника” та інших заповідних ділянок, що незабаром ввійшли до складу першого Національного парку природи, підбирав природні об’єкти для наступної наукової роботи². 1937 року він написав статтю в часопис “Наша Батьківщина” про цінні карпатські деревостани, у якій описав перші українські заповідники на теренах митрополичих осмолодських лісів – “Кедровий” і новостворений Український національний парк природи, а також наголосив на туристичних перспективах краю: “А для мандрівки цей найпрекрасніший терен... на просторі Парку знаходиться туристичне схоронище Плаю, положення в мальовничому місці під Грофою, яке дає змогу мандрівникам задержатися на довший побут”³. З організацією 1938 р. дослідного лісництва в Янові та Лісового науково-дослідного інституту молодий дослідник повністю поринув у наукову роботу. Він досліджував навколишні ліси, аналізував зібрані матеріали, став автором цілого ряду наукових праць.

З приходом радянських військ, 1939 року, А.П'ясецький на базі Дирекції державних лісів організував у Львові національний лісосировинний трест, де зосередив українське управління лісами краю. А вже у 1940 р. – він доцент кафедри лісової ботаніки Львівського політехнічного інституту. Наукові інтереси Андрія Львовича – це лісова типологія, проблеми якої для Західної України не були розроблені. 20 лютого 1941 р. молодий науковець захистив дисертаційну роботу на тему “Карпатський кедр, його охорона і кедрові заповідники”.

Плідну працю науковця обірвали співробітники НКВС, які заарештували вченого й ув'язнили його у Львівських Бригідках – сумнозвісній в'язниці-катівні. Проте, за щасливим збігом обставин, Андрій Львович з кількома в'язнями, залишився живим, оскільки під час відступу енкаведисти просто не встигли чи забули їх розстріляти.

Львів зайняли нові окупанти – нацисти. Наївно вірячи в благородство гітлерівців, ОУН 30 червня 1941 р. організувала у Львові Українські національні збори, на яких було проголошено Акт відновлення Української самостійної держави на чолі з Ярославом Стецьком. Був створений керівний уряд, пост міністра лісів у якому зайняв Андрій П'ясецький. Проте нацисти не визнали української держави й уже через два тижні оголосили про її розпуск. У Галичині прокотилася хвиля фашистських репресій: спочатку гестапівці заарештували Степана Бандеру та Ярослава Стецька, а згодом – понад 300 активних членів ОУН. На щастя, А.П'ясецький зумів уникнути в цей час арешту.

У другому півріччі 1941 р. німецьке командування (форстмейстер Ганс Барт) наказало зрубати в Янівському надлісництві 24 тис. кубометрів цінної деревини. А.П'ясецький став на захист природних лісових насаджень. Він звернувся за допомогою до митрополита Андрея Шептицького, який високо цинив і підтримував діяльність Андрія Львовича⁴. 12 серпня 1941 р. лист, підписаний сімнадцятьма провідними науковцями Галичини на чолі з А.П'ясецьким, було доставлено митрополитові⁵. А.Шептицький на другий день, 13 серпня, звернувся до німецького командування з проханням зберегти як цінні лісові насадження в надлісництві, так і саму наукову установу – дослідне лісництво “Янів”⁶.

Проте Андрій П'ясецький, не покладаючись на рішення місцевого німецького командування, поїхав у Краків до відомого німецького лісівника, професора Г.Мантеля й аргументовано довів йому, що знищення в такій кількості цінних лісів на теренах головного європейського вододілу загрожує екологічною катастрофою великого масштабу. І професор Г.Мантель добився в німецького командування статусу наукового об’єкта для янівських лісів, тим самим урятувавши їх від суцільного вирубування.

Отже, янівські ліси було врятовано, однак ціною життя самого Андрія П'ясецького. Як указують О.І.Фурдичко й В.Д.Бондаренко, розлучений форстмейстер Ганс Барт доніс на нього в гестапо як на націоналіста, що посмів суперечити німцєві. 8 січня 1942 р. А.П'ясецького було заарештовано. Не допомогло втручання навіть професора Г.Мантеля, який на прохання дружини П'ясецького Марії особисто приїхав у Львів і намагався його звільнити. У відповідь на вбивство 1942 р. українськими підпільниками офіцера німецької поліції Сендеги фашисти 25–

27 листопада 1942 р. розстріляли в Галичині 100 заручників, серед них і Андрія П'ясецького. Місце розстрілу – схил Кортумувої гори за Янівським цвинтарем біля Львова.

Так загинув, охороняючи від загарбників рідну землю, патріот, національний герой Андрій П'ясецький, вина якого перед гітлерівцями полягала лише в тому, що він любив рідні ліси та Україну.

1. Фурдичко О. І. Першопостаті українського лісівництва : Нариси до лісової історії / О. І. Фурдичко, В. Д. Бондаренко. – Львів : БІБЛЬОС, 2000. – 369 с.
2. Гайдукевич О. О. Природоохоронна діяльність ГКЦ в Галичині в 20–30-х рр. ХХ ст. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.01 “Історія України” / О. О. Гайдукевич. – Івано-Франківськ, 2007. – 20 с.
3. Центральний державний історичний архів України, м. Львів (ЦДАІЛ України), ф. 409, оп. 1, спр. 1392, 200 арк.
4. Горошко М. Роль греко-католицької церкви у становленні природоохоронної справи та національного лісівництва у 30-ті роки та на початку 40-х років ХХ століття у контексті сучасних екологічних проблем : До 50-річчя від смерті митрополита Андрея Шептицького / М. Горошко, В. Дудок // Український ліс. – 1994. – № 4. – С. 7–9. – 1995. – № 1. – С. 28–30.
5. ЦДАІЛ України, ф. 201, оп. 1, спр. 212, арк. 4–5.
6. Там само, спр. 6129, арк. 33.

Указано, что одним из сотни тысяч национальных героев, которые погибли в борьбе за независимость Украины и сохранение ее природных богатств, был молодой ученый, инженер-лесовод Андрей Пясецкий. Анализируются основные вехи биографии патриота, его научные достижения. Показана борьба ученого-лесовода за ценные природные насаждения Львовщины и обстоятельства его расстрела гитлеровцами.

Ключевые слова: патриоты Украины, военные организации, “Пласт”, ОУН, природные богатства.

The thesis indicates that one of the hundred of thousands of national heroes, who died in the struggle for independence of Ukraine and preservation of natural resources of the land, was a young scientist, forest engineer Andriy Pyasetskyj. The article describes the main milestones in the patriot's biography, his scientific achievements. It shows the forest engineer's fight for valuable natural plantings in Lviv region and circumstances of his shooting by the Nazis.

Key words: patriots of Ukraine, military organizations, “Plast”, Organization of Ukrainian Nationalists, natural resources of the land.

УДК 93/908

Ярослав Треф'як

УПА: СОЦІАЛЬНИЙ І НАЦІОНАЛЬНИЙ СКЛАД

У статті викладено факти, що висвітлюють історичні передумови й причини створення УПА. Подано інформацію про перші загони УПА. Указано територію їх бойових дій. Звернуто увагу на характеристику соціального та національного складу.

Ключові слова: Українська повстанська армія, національно-визвольна боротьба, соціальний і національний склад.

Проблематиці УПА присвячено значну кількість вітчизняних і зарубіжних досліджень. Особливої актуальності вона набуває в період становлення Української незалежної держави. 1991 р. книгозбірня “Просвіта” м. Львів перевидала книгу П. Мірчука “Українська Повстанська Армія 1942–1952” (Мюнхен, 1953). Нарис історії УПА 1942–1952 рр. був першою спробою подати систематичний огляд її діяльності за перших десять років існування.